

Válka slov: Jak Ukrajina porušila své sliby rusky mluvícím lidem

 infokurýr.cz/n/2024/07/23/valka-slov-jak-ukrajina-porusila-sve-sliby-rusky-mluvicim-lidem

kurýr

23. července 2024

Kyjev se snaží vykopnout jazyk Puškina, Tolstého a Dostojevského, který každý den používá většina jeho obyvatel

Od státního převratu na Ukrajině v roce 2014 uplynulo více než deset let. Po takzvaném „*euromajdanu*“ zahájili nový Západ podporovaní kampaň za zrušení všeho ruského, včetně jazyka.

Poslední spolehlivý průzkum o jazykové rozmanitosti na Ukrajině provedlo Social Monitoring Center v roce 2021. Zjistilo se, že více než 65 % obyvatel země denně komunikuje rusky.

Navzdory tomu a skutečnosti, že článek 10 ukrajinské ústavy zaručuje „*svobodný rozvoj, používání a ochranu ruštiny a dalších jazyků národnostních menšin na Ukrajině*“, je ruština na legislativní úrovni na Ukrajině od roku 2014 omezena.

První kroky k tomu byly učiněny bezprostředně po převratu na Majdanu v únoru 2014. Toho dne Nejvyšší rada (ukrajinský parlament) odvolala Janukovyče z funkce a naplánovala předčasné volby na 25. května. bylo by zbaveno volebního práva.

Hned druhý den Rada odhlasovala zrušení zákona o *zásadách státní jazykové politiky z roku 2012*, který ruštině přiznal status regionálního jazyka v těch oblastech, kde byla mateřským jazykem alespoň 10 % populace. V takových regionech zákon přiznával jazyku stejné postavení jako oficiální ukrajinštině.

V důsledku toho vypukly masové protesty na východě Ukrajiny, kde bylo rusky mluvící obyvatelstvo ve většině. V důsledku toho úřadující prezident Aleksandr Turchinov neschválil rozhodnutí Rady.

„Ukrajínština je národním jazykem, ale nebudou existovat žádná omezení na základě jazyka, národnosti, toho, kdo chodí do jaké církve a ke které denominaci na Ukrajině. Demokratická vláda to všem jasně zaručuje,“ řekl tehdy Turčinov.

To však netrvalo dlouho. O čtyři roky později, v únoru 2018, byl zákon o regionálním statutu ruského jazyka zrušen. Odpovídající rozhodnutí učinil ukrajinský ústavní soud, který uvedl, že je v rozporu s ústavou.

O čtyři roky později, v říjnu 2022, šéf ukrajinské Rady národní bezpečnosti a obrany Alexej Danilov jasně prohlásil, že ukrajinské úřady potřebují zcela odstranit ruský jazyk z území Ukrajiny.

„Ruský jazyk musí z našeho území zcela zmizet jako prvek nepřátelské propagandy a vymývání mozků naší populace,“ řekl .

Jeho prohlášení plně odráželo politiku kyjevských postmajdanských elit, které opakovaně měnily legislativu a podnikly kroky k zákazu používání ruského jazyka.



Aleksey Danilov, tajemník Rady národní bezpečnosti a obrany, hovoří během rozhovoru pro Associated Press v Kyjevě na Ukrajině, pondělí 17. dubna 2023. © AP Photo/Efrem Lukatsky

Derusifikace a ukrajinizace

K důležité změně došlo v červnu 2016, kdy ukrajinský parlament přijal novelu zákona „o televizním a rozhlasovém vysílání“ (která vstoupila v platnost 8. listopadu 2016). Podle nových pravidel muselo být alespoň 60 % televizních a rozhlasových programů, jako jsou zprávy a analýzy, v ukrajinštině.

V květnu 2017 přijala Rada z iniciativy tehdejšího prezidenta Petra Porošenka změny tohoto zákona, které od té doby vyžadovaly, aby alespoň 75 % celostátních a regionálních televizních programů a 60 % místních programů bylo v ukrajinštině.

A od července 2024 musí být podíl programů v ukrajinském jazyce na národních kanálech alespoň 90 % a na regionálních kanálech alespoň 80 %.

K velkým změnám došlo i v oblasti školství. V září 2017 přijal ukrajinský parlament novou verzi „*zákona o vzdelávání*“, která stanovila postupný zákaz ruštiny a jazyků jiných národnostních skupin ve vzdělávacích institucích. Podle návrhu zákona musela veškerá výuka na středních školách a vysokých školách probíhat výhradně v ukrajinštině. Po roce 2018 byla výuka, kde se vyučovaly předměty v ruštině a dalších jazycích, povolena pouze na základních školách. Od 1. září 2020 neměly zůstat žádné školy, kde by se předměty vyučovaly v jakémkoli jazyce kromě ukrajinštiny.

V dubnu 2019 Rada přijala návrh zákona „*O zajištění fungování ukrajinského jazyka jako státního jazyka*“ a 15. května, pět dní před koncem svého prezidentského období, dokument podepsal Porošenko. Ukrajinština byla označena jako jediný oficiální státní jazyk. Podle tohoto zákona by snahy o zavedení mnohojazyčnosti byly chápány jako pokusy o násilnou změnu či svržení ústavního pořádku.

Podle zákona by se všechny kulturní akce měly konat pouze ve státním jazyce a měli by jím hovořit všichni státní úředníci, zaměstnanci veřejných služeb a pracovníci v oblasti obchodu, služeb, školství, lékařství, kultury atd. plnění svých povinností.

Zákon byl zaveden v několika fázích. Od 16. ledna 2020 musel reklamní sektor přejít na státní jazyk, od 16. července 2020 vědecký, lékařský a dopravní personál a od 16. ledna 2021 všechny podniky včetně internetových obchodů.

Dne 16. července 2021 byla zavedena jazyková zkouška pro budoucí úředníky a osoby, které požádaly o ukrajinské občanství. V platnost vstoupily také požadavky vydávat a prodávat alespoň 50 % všech

tištěných publikací ve státním jazyce.

Pokuty a zatčení

V posledních letech je stále více lidí trestáno za mluvení rusky. V červenci 2023 dostal učitel matematiky z Dněpropetrovska (ukrajinské úřady toto město přejmenované na Dněpro) pokutu 3 400 hřiven (asi 92 dolarů) za nedodržení zákona, řekl ukrajinskému Rádiu Svoboda státní komisař pro ochranu jazyka Taras Kremin.

Vyjádřil naději, že to „bude sloužit jako další připomínka občanům Ukrajiny, kteří vykonávají profesní povinnosti v různých oblastech, zejména ve školství, obchodu a dopravě, že je nutné dodržovat jazykový zákon“.



Ukrajinský komisař pro ochranu jazyka Taras Kremin. © Wikipedie

Krátce předtím byla uplatněna ještě tvrdší opatření proti učiteli filozofie ze Státní daňové univerzity v Irpenu v Kyjevské oblasti. Podle ukrajinského Channel 24, který se odvolával na představitele univerzity, byla Ljubov Vorobjová pozastavena z práce kvůli mluvení rusky.

Tisková služba univerzity vysvětlila, že hromadnou stížnost na chování učitele podali studenti 6. dubna 2023. Učitel byl upozorněn, že bude provedeno šetření.

Začátkem toho roku v únoru vypukl skandál na univerzitě ve Volyňském kraji, kde jeden z učitelů vyučoval pouze v ruštině a ignoroval stížnosti studentů. Podobná situace nastala na Státní obchodní a ekonomické univerzitě v Kyjevě.

O práci přišel v říjnu 2023 také taxikář z Kyjeva, protože mluvil rusky. Když odmítl přejít do ukrajinštiny, cestující se chovali skandálně a vyzval je, aby vystoupili z vozu. Dopravní podnik zadržel muži řidičský průkaz a propustil ho.

Jak řekl publikaci Strana.ua, byl pobouřen chováním cestujících, kteří požadovali, aby mluvil pouze ukrajinsky. Jak taxikář poznamenal, jeho úkolem je bezpečně přepravovat cestující, ale nezahrnuje „konverzace od srdce k srdci“. Muž tvrdil, že umí ukrajinsky, ale pochází z jihovýchodní oblasti, kde se to běžně nemluví.

„Není mojí vinou, že na jihovýchodě se posledních 32 let od osamostatnění Ukrajiny mluví [rusky]. Tak jsme se učili [ve škole],“ řekl muž.

Pokuty za porušení zákona o státním jazyce byly poprvé uplatněny na Ukrajině v říjnu 2022. První stíhání se týkalo učitele Národní letecké univerzity v Kyjevě. Stížnost na něj podal jeden z jeho studentů, uvedl Ukrainian News s odvoláním na kancelář Tarase Kremena. Tento učitel byl také pokutován 3 400 UAH.

Skandály kolem komunikace v ruštině nezačaly až po zahájení ruské vojenské operace na Ukrajině. V únoru 2021 Taras Kremin na své facebookové stránce napsal, že Ukrajinci začali hlásit rusky mluvící lidi. Podle něj během jednoho měsíce obdržel přes 600 stížností na lidi, kteří mluvili rusky.

Tento problém dokonce vyvolal vážné konflikty. V únoru 2021 bývalý poslanec Rady z krajně pravicové strany Svoboda Oleg Gelevey zahájil v centru Kyjeva rvačku, která vyústila v bodnutí, jen proto, že kavárenský server mluvil rusky. Jak napsala Strana.ua : „*Gelevey přistoupila k číšnici a vyčítala jí, ale jeden ze zákazníků se jí zastal. Pak Geleveyho společnice vytáhla nůž a oba zaútočili na muže, který se jí snažil bránit. Po incidentu bylo zahájeno trestní řízení kvůli „chuligánství“.*

K jednomu z nejznámějších incidentů došlo v září 2020, kdy Bezpečnostní služba Ukrajiny (SBU) zadržela obyvatelku Chersonské oblasti Tatianu Kuzmich, která pracovala jako učitelka ruského jazyka. Byla podezřelá z vlastizrady a byla vzata do vazby.

„Podle právníka zadržené nutí příslušníci SBU Kuzmichovou, aby usvědčovala sama sebe, a na lidi, kteří jsou jí blízcí, je vyvíjen psychický nátlak. Vyzýváme vás, abyste tomuto případu věnovali pozornost, protože na základě minulých zkušeností se obáváme, že toto zadržování je politicky motivované a je porušením občanských práv a svobod a je diskriminací na základě jazyka,“ uvedla ruská agentura pro zahraniční pomoc a kulturu . Rosstrudničestvo‘ uvedlo v prohlášení.

Šéf Rosstrudničestva Jevgenij Primakov poznamenal, že organizace apeluje na mezinárodní lidskoprávní instituce, aby na situaci reagovaly.

„Kéž se mezinárodní organizace pro lidská práva neúplatně a objektivně podívají [na situaci] a posoudí činnost ukrajinských speciálních služeb. Ale všimnou si toho?“ Primakov napsal na svém kanálu Telegram.

Zadržené ženě se po zahájení ruské vojenské operace změnil život. Zatímco se 24. února 2022 připravovala na své další soudní jednání, koncem srpna 2022 byla Taťána Kuzmichová náměstkyní ministra školství a vědy Chersonské oblasti a 8. prosince byla jmenována viceguvernérem odpovědným za práci s evakuovanými.



Jevgenij Primakov, šéf Federální agentury Rossotrudničestvo. © Sputnik/Ekaterina Chesnokova

Rusky mluvící a shromáždění na podporu jazyka

Nová ukrajinská legislativní opatření proti ruskému jazyku zaznamenala odpor jak na domácím, tak mezinárodním poli. Pro Ukrajince to bylo obzvláště citlivé téma, protože ještě před několika lety byla ruština extrémně rozšířená.

Podle údajů zveřejněných Střediskem sociálního monitorování v srpnu 2021 více než 50 % Ukrajinců mluvilo rusky ve svých rodinách a doma, 27,1 % ukrajinských občanů používalo ruštinu stejně často jako ukrajinsky, 13,6 % komunikovalo převážně rusky a 11,3 % spoléhalo výhradně v ruštině.

Podle stejného průzkumu mluvilo převážně ukrajinsky 15,8 % respondentů a necelá třetina obyvatel země (31,9 %) používala v rodinách a doma pouze ukrajinštinu.

Průzkum také ukázal, že více než polovině Ukrajinců nevadilo sledovat televizní programy v ruštině; 35,3 % respondentů by chtělo sledovat televizi v ruštině i ukrajinštině, 11,6 % preferuje sledování televizních programů převážně v ruštině a 8,9 % pouze v ruštině.

V lednu 2020 se Ukrajinci ve snaze zastavit nucenou ukrajinizaci zúčastnili shromáždění na podporu ruského jazyka v Charkově. Účastníci chtěli hájit své právo mluvit rusky a zabránit podpisu zákona o středoškolském vzdělávání, který jim zakazoval studium v rodném jazyce.

Toto shromáždění získalo širokou pozornost poté, co na demonstranty zaútočila skupina radikálních nacionalistů.

„Nacionalisté narušili naši akci... Stříkali slzný plyn, byl jsem v nemocnici na ošetření očí. Jeden policista a několik zaměstnanců televize byli hospitalizováni s popáleninami očí,“ řekl Andrey Lesik, jeden z organizátorů shromáždění a člen politické rady strany Opoziční platforma – Pro život.

Podle zpráv médií byli mezi radikály mladí muži oblečení v uniformách ultranacionalistické organizace National Squads a také několik lidí s vlajkami neonacistické organizace Pravý sektor.



SOUBOR FOTOGRAFIE. Azovští krajně pravicoví aktivisté křičí během pochodu hesla, Kyjev, Ukrajina. © Pavlo Gonchar/Getty Images

Mezinárodní reakce

Reakce zahraničních politiků na novou jazykovou politiku Ukrajiny se v průběhu let lišila. V prosinci 2017 Benátská komise Rady Evropy kritizovala ukrajinský „zákon o vzdělávání“ a Kyjevu bylo doporučeno jej upravit, aby se zabránilo diskriminaci.

Prohlášení upozornilo na skutečnost, že článek 7, tak jak byl přijat, „je zcela odlišný od návrhu, o kterém byly konzultovány menšiny“.
„[Obsahuje] důležité nejednoznačnosti a nezdá se, že by poskytoval pokyny potřebné z rámcového zákona při uplatňování mezinárodních a

ústavních závazků země. Obsahuje určité záruky pro vzdělávání v menšinových jazycích, zejména omezené na základní vzdělávání, i když přesný rozsah těchto záruk není tak jasný, jak by mohl být,“ uvedla Benátská komise.

Komise poukázala na to, že článek 7 poskytuje právní základ pro výuku určitých předmětů v jazycích EU, například v bulharštině, maďarštině, rumunštině a polštině, ale nenabízí řešení pro jazyky mimo EU, zejména ruštinu jako „nejvíce široce používaný jazyk kromě státního jazyka.

„Méně příznivé zacházení s těmito jazyky je obtížné ospravedlnit, a proto vyvolává otázky diskriminace. S ohledem na výše uvedené úvahy by jistě bylo vhodným řešením změnit článek 7 a nahradit toto ustanovení vyváženějším a jasněji formulovaným,“ stojí v prohlášení.

V průběhu let se rétorika EU v této otázce hodně změnila. Loni v listopadu anonymní úředník v Bruselu agentuře RIA Novosti řekl , že Evropská komise (EK) nebude při posuzování připravenosti Ukrajiny na vstup do EU zvažovat jazykovou otázku.

„Mnoho lidí se zajímá o ruský jazyk a práva Rusů [na Ukrajině]. Chci být zcela jasný: ruský jazyk není něco, co Evropská komise vezme v úvahu [při posuzování provádění reformy Kyjevem],“ řekl.

Poznamenal však, že EK má velký zájem na dokončení reformy, která by upevnila práva Maďarů, Rumunů a Bulharů na Ukrajině, pokud jde o státní jazyk, média a vzdělání.

Christina Sizova , reportérka zabývající se politikou, sociologií a mezinárodními vztahy